

Fyldte vinblade, eksklusive beach resorts og årtusindgamle byer

TYRKIETS RIVIERA ER SLARAFFENLAND FOR FEINSCHMECKERE, STRANDLØVER OG KULTURNØRDER.

TEKST OG FOTO OVE RASMUSSEN

Vi sidder på restaurant Artemis i Şirince, som er en landsby beliggende i Izmir-provinsen i Tyrkiet. Her på terrassen har vi den skønneste udsigt over byens fine hvide huse, der ligger så smukt på en stejle bakke med slanke cypresser, oliventræer og frugthaver.

Vores tjener serverer en bakke farverige mezeler, det vil sige små kolde forretter, der – ligesom tapas – ofte udgør et helt måltid. Foran os ligger Yaprak sarması (gærede vinblade rullet omkring et fyld af ris og urter med lemondressing), Kabak çiçeği dolması (fyldte squashblomster), Yoghurt Semizotu (friske portulakblade med yoghurt

og hvidløg), Zeytinyagli Deniz Börülesi (dampkogt salturt med olivenolie), Tekmilli fava (hummus af kogte hestebønner, lag og olivenolie garneret med rå løg, dild og citronsaft). Vi vil helst smage det hele, men bliver nødt til at vælge.

EN KAT TIL BORDS

Efter Artemis' delikate mezeler forstår vi bedre, hvorfor Tyrkiet sammen med Kina og Frankrig ligger blandt verdens gastronomiske top 3. Vi overgiver os endeligt til tyrkerne forfinede madtraditioner, da desserten kommer på bordet: En Tahinli Kabak Tatlısı (kandiseret græskar med tahini sesam-crème).

me). Og vi skyller efter med en kop kulsort tyrkisk kaffe, der serveres i en fint ciselert tinbeholder med låg.

En rødbrun kat er også interesseret i tyrkisk gastronomi. Det er en af Şirinces – og Tyrkiets – utallige hjemløse kæledyr. Den lægger sig på halvmuren, klos op ad vores bord. Vagabonds udsendte rejser sig og klapper hænderne sammen, og den forskrækkede gourmet-kat forsvinder. Men det viser sig at være et klart brud på etiketten, og vores to tyrkiske ledsagere har svært ved at skjule deres forargelse. For tyrkerne har et kærligt forhold til de mange omstrefende katte og hunde – og gang på gang

ser vi mad- og vandskåle uden for butikker og restauranter til de hjemløse potedyr. En forbigående stryger venligt en forhultet hund på hovedet. Hele hold af dyrlæger og dyrepasserer plejer og passer – og steriliserer – gadens kollektive kæledækkere. Det giver venlige, "vilde" strejferdyr.

GRÆSK TRAGEDIAE OG ÅRTUSINDER GAMMEL VINTRADITION

Artemis er ikke blot en restaurant, men også en af Şirince's mange vinproducenter med en lille butik, og her smager vi på fyldige frugtvine af blåbær, granatæbler og ferskner og behagelige druevine baseret på lokale druer.

Vinene har en gammel historie, ikke bare i Şirince, men også i Tyrkiet. For verdens første vindruer blev dyrket i det sydøstlige Anatolien for små 10.000 år siden, og i Şirince-området har man brygget vin siden Alexander den Stores tid.

Şirince er præget af traditionel græsk-ægyptisk arkitektur og græsk-ortodokse kirker og har en tragisk historie. I 1923 blev stedets kristne befolkning ekspederet til Grækenland. Det var lige efter den græsk-tyrkiske krig 1919-1922, hvor Grækenland havde fortaget at erobre området fra Izmir (Smyrna) og østpå i Tyrkiet. Officielt for at beskytte den årtusindgamle græske befolkning i Anatolien, men reelt for at indlemme Tyrkiets oldgræske områder i et nyt, nationalistisk Stor-Grækenland.

Grækerne tabte krigen mod Mustafa Kemals tropper. Og flere hundre tusinde kristne grækere blev dræbt eller flygtede til Grækenland. Andre blev tvangsforflyttet under Folkeforbundets befolkningsudveksling i 1923, der også forviste 300.000 muslimske grækere og tyrkere fra Grækenland til Tyrkiet.

Şirince blev da genbefolket af muslimer på flugt fra Grækenland. Landsbyen fik sin moské, og de græsk-ortodokse kirker stod tomme hen. Men de nye muslimske beboere fortsatte Şirince's gamle vinproduktion med stor succes. I dag er landsbyens nektar populære blandt unge tyrkiske feriegæster, der fortsætter med at drikke Şirince-vine, når de er kommet hjem til Ankara, Istanbul og Izmir.

DEN STORE MODER

Vin var også med på programmet, når gudinden Artemis' præster i slutningen af april fejrede hendes genfødsel i oldtidsbyen Efesos, otte kilometer vest for Şirince. Med en fakkelparade ned ad Cures-gaden og baldrende, ekstatiske offerritualer i en hund uden for bygrænsen.

Efesos' Artemis ligner ikke det klassiske Grækenlands naturgudinde, der blev afbildet med bue og pil sammen med en hjort. Artemis fra Efesos var streng, upersonlig og hævet over alt og alle. Hun var verdens hersker med drueklaser på brystet, dyrekredsens 12 tegn om sin hals og sit eget tempel på hovedet. Hun var Den store Moder, Cybele, dyrket gennem årtusinder blandt Anatoliens folkeslag. Og som grækerne forsigtigt adopterede som Artemis, da de emigrerede til Lilleasiens kyster fra 1200-tallet f.v.t. Hendes krop var udsmykket med løver, nøgne kvinder, bier og tyre. Og med et utal af bryster på brystet og ned over maven.

En ældre mand med solbriller spiller klægende toner med sin fløjte ved en høj søjle med en storke-rede og fire betuttede storker på toppen. Det er det sidste levn fra den store modergudindes tempel, Artemision, i udkanten af den moderne by Selçuk; en gigantisk bygning i marmor og et af oldtidens syv vidunder. Sammen med Gizas pyramider, Babylons hængende have, Alexandrias fyrtårn, Zeus-statuen i Olympia, kolossen fra Rhodos og mausoleet i Halicarnassos.

GENNEM HERAKLES' PORT

Efesos var Artemis-Cybeles by, og kulden for den barske modergudinde spredte sig til de mange græske kolonier omkring Middelhavet. I de første århundreder efter Kristi fødsel var der Artemis-Cybele-kulter i alle byer i Romerriget, med Artemision i Efesos som centrum. På det tidspunkt var den gamle græske by for længe blevet hovedstad i den romerske provins Asia Minor. En storby med op til 100.000 indbyggere, der dog forsvandt, da Efesos' havn sandede til i 500-tallet.

I dag er Efesos et populært udflygtsmål for den Tyrkiske Rivas feriegæster. Strålhælselgeren ved indgangen har gang i foretningen, for solen bager ubarmhertigt over de gamle ruiner.

Vi går forbi Efesos' Odeon-teater, hvor 1500 indbyggere kunne nyde teaterstykker og musik, og videre ad den Hellige Gade – Cívus Sacer – hvor oldtidens processionser for Artemis-Cybele startede. Gennem Herakles' port når vi frem til Efesos hovedstrøg Cures-gaden, med udsigt ned til Celsus-bibliotekets store, flotte facade. Cures-gaden har en lang række klassiske søjler på hver side, og her under søjlerne er der et leben af butikker og folk på indkøb. Det er også her ved præsternes gade, at kejser Hadrian (117-38 e.v.t.) fik bygget et smukt lille tempel, der næsten står, som det

KULTUR

Efesos' Arkæologiske Museum: Selçuk, www.muze.gov.tr

Oldtidsbyen Efesos: Selçuk, www.muze.gov.tr

Mausoleum at Halicarnassos:

www.enjoy-bodrum.com/mausoleum-at-halicarnassos.html

Bodrum Museum Of Underwater Archaeology:

Bodrum.borg, www.bodrum-museum.com

blev opført i starten af det 2. århundrede. Få skridt fra Efesos' offentlige latrine, hvor oldtidsbyens mænd kunne besøge deres nødtarft på rad og række og uden afskæmning.

SATYRSPIG OG GLADIATORER

Lige over for latrinerne besøger vi de såkaldte terrassehuse, der består af seks patricierboliger fra kejser Hadrian's tid med opholdsrum, køkkener og fontæner, mosaikker på gulvene og farverige frescomalerier på væggene.

Men Efesos' smukkeste værk er den romerske guvernør Celsus Polemaeanus' bibliotek opført af sønnen, Gaius Julius Aquila. Biblioteket rummer et gravsted til faderen i bunden og 12.000 håndskrevne pergament-ruller fordelt på tre etager. Celsus' pergamentbygning var den antikke verdens tredje største bibliotek med en flot

søjlefacade, der blev genopført i årene 1970-1978. Også antikkens største teater havde adresse i Efesos. En halvmåneformet tribune med plads til 25.000 tilskuere. Her er akustikken så perfekt, at man den dag i dag kan høre selv lave stemmer fra scenen overalt i teatret. For det blev bygget til græske tragedier og satyrspil, og først senere ombygget til romerske gladiatorampe.

IZMIR MED UDSIGT OG MARKEDER

Den tyrkiske rivas hovedby, Izmir, – Smyrna på græsk – byder også på et gigantisk græsk-romersk teater på Kadifekale-højen i centrum, der var det antikke Smyrnas Akropolis. Her er en fin udsigt over byen

og Ægæerhavet, men udgravningerne er kun netop begyndt, så teatret er lukket for besøg. I stedet går vi en tur gennem det brogede markedskvarter Kemeralti, der byder på alt fra husgeråd og værktøj til bryllupskjoler, grøntsager og lammekaller. Vi nyder en lokal kumrusandwich, der består af peberfrugt, tomatkiver og Izmir tulum-ost i et kikkertebrød med sesam, og runder af med et lille glas tyrkisk te i Izmirs 300 år gamle karavanestation, Kizlarağasi

OVERNATNING

Mövenpick: Izmir, www.movenpick.com/en/europe/turkey/izmir/hotel-izmir.html

GALA: Sokak 11, Alaçati, www.galaalacati.com
The Marmara: Bodrum, www.themarmarahotels.com/en/hotels/bodrum

Han, der rummer både kro med overnattingsmuligheder, caféer med spåkoner og et hav af butikker.

ONASSIS

Man kan ikke besøge Izmir uden at tage en tur i byens gamle elevator, Asansör. Det er byens ikon, opført i røde mursten af storkabmanden Nesim Levi i 1907. Fra elevatorens top kan man se ud over havet og millionbyen Izmir. Mod nord ses Konak-molen konstrueret af franske Gustave Eiffel i 1890. Det var Izmir's første moderne havn med en

velvoksen toldbod, der i dag er forvandlet til et fashionabelt shoppingcenter.

Nordøst for Konakmolen lå Izmir-Smyrnas store græske kvarter, der i 1922 forsvandt under "den store brand". De græske tropper havde hærgnet og ødelagt de muslimske tyrkeres byer og landsbyer, da de trak sig tilbage for Mustafa Kemals tropper. Så de sejrende tyrkiske tropper havde ingen fine fornemmelser i forhold til grækerne, da de rykkede ind i Izmir den 9. september 1922. Få dage efter satte græsker-kvarteret i brand, beboerne strømmede ud mod Ægeærhavet, men havnens få skibe kunne ikke redde de cirka 100.000 mennesker, der var flygtet ned til havnefronten.

Den unge Smyrna-græker Aristoteles Onassis reddede sig ombord på et ame-

rikansk krigsskib og endte i Athen. Herfra tog han med et flygtningepas videre til Argentina. Senere blev han skibsreder og en af verdens rigeste mænd.

BÖREKTÄRTER OG ORKIDÉ-15

Det vrimer også med spisehuse langs resortbyen Alaçatis hovedgade, 80 kilometer vest for Izmir.

Alaçati var for 20 år siden en søvng, gammel by med smukke ottomanske huse fra 1800-tallet. Men så dukkede badehotellerne op. Og restauranterne og beachklubberne. Når aftensolen gløder over Ægeærhavet, er der så mange mennesker, at det er svært at komme frem. Unge par fra Istanbul. Pensionister og børnefamilier på udflygt fra Izmir. Feriegælede gæster fra Golfstaterne.

I en stille sidegade finder vi Rucolahaven – Roka Bahçe – der byder på ægeær-tyrkisk gourmetmad i en stille og meget behagelig

gårdhave. Vi får rucolasalat med ostesauce. Grillede börektærter fyldt med urter i lemon-yoghurtsauce. Vinblade farseret med ris og kirsebær. Samt verdens allerbedste gedemælksis lavet på harpiks fra mastikstræet og rodnoldsmel fra orkidéblomsten.

Muezzinens smukke stemme synger muslimerne til bøn, da vi mætte går hjemad mod Hotel Gala, indlyllet i diskomusik og glade tyrkere og arabere i feriestemning.

BEACH CLUB MED GATEKEEPER

Hotel Gaia er som en lille fredelig ø midt i Alaçati. Værelser med rå, kalkpudsede vægge, lamspekærme af kurveflet, trægulve og uldne gulvtæpper. En hyggelig gårdhave med bar og grønne planter. Og en uovertruffen morgenmad, som tre unge bartendere serverer med hurtige, præcise bevægelser. Sesambrød. Et bræt med tulum og dil peyrioste, figner, mandler

og valnødder. Skåle med oliven, grøn peber, honning og sesampasta. Friske frugter. Og Clotted cream med kirsebær-syttetøj. Tyrkisk te og kaffe.

Og så afsted til Before Sunset, der er en af Izmir-området's fashionable beachklubber. Ved indgangen står en velvoksen mand i bodybuilderklassen. Og han står der ikke for sjov. På nettet er der adskillige klager fra gæster, der er blevet afvist efter et misbilligende blik fra dørvogteren. Selvom de har reserveret. Andre når igennem til receptionisten, der så beklager, at der alligevel ikke er plads. Priserne på stedet er ellers pænt høje: En halv dag for to løber let op i 750-1.000 kroner, hvis man skal have lidt mad

TYRKISK GASTRONOMI

Tavacı Recpeusta: Izmir, www.tavacirecepuata.com.tr/menu

Ac Kahve Café: i karavanestationen Kızlarbaşısı Hanı, www.kizlarbasihan.com.tr

Asansör Restoran: Şehit Nihat Bey Caddesi 76, Izmir, tlf: +90 232 293 47 80

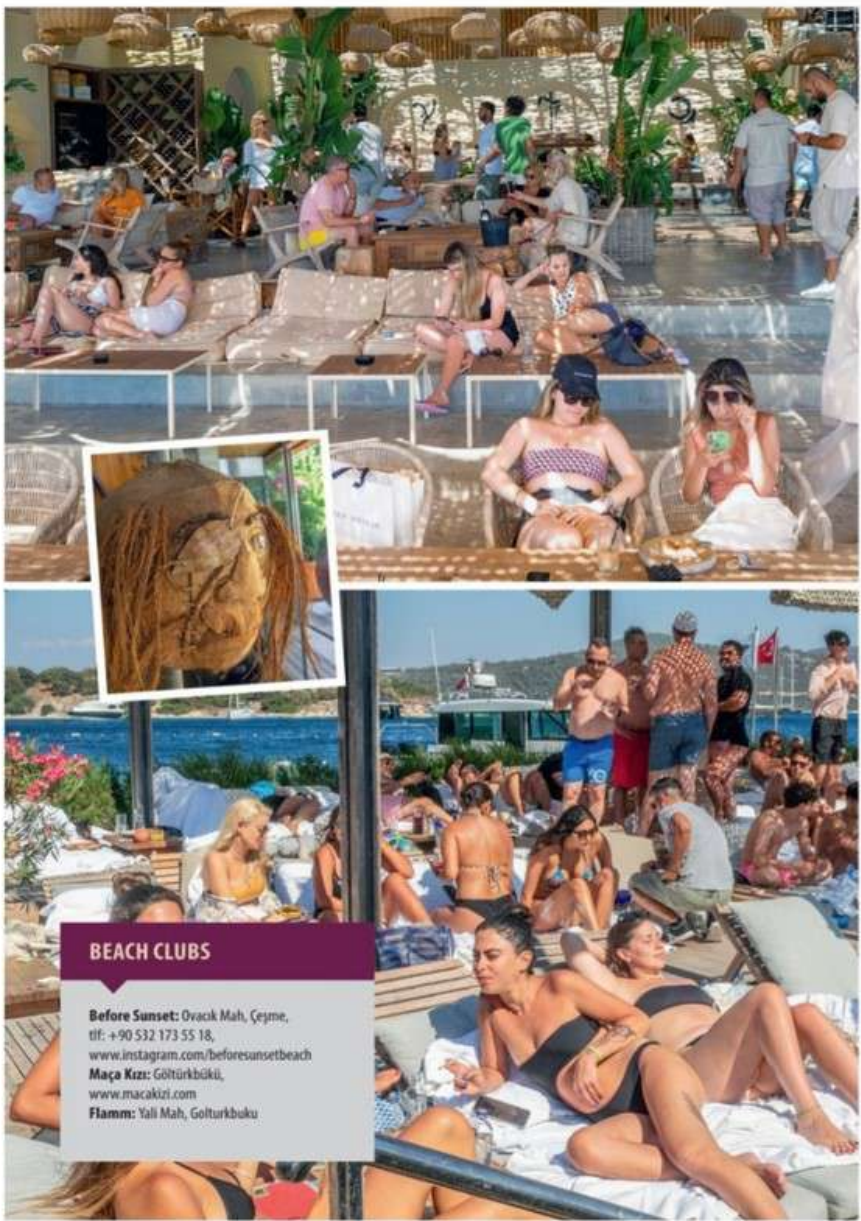
Roka Bahçe: Sokak 6, Alaçati, tlf: +90 232 716 96 59, www.instagram.com/rokabahce

Artemis: Şehit Yüksel Özlükü Caddesi 7, Şirince, www.artemisrestaurant.com,

Memedof: Nezyen Tevfik Caddesi 176, Bodrum, tlf: +90 252 313 42 50

Mimozza: Yalı Maykılı 104, Gümüşlük, Bodrum, tlf: +90 252 394 31 39

og smage på husets cocktail brygget på frossen mynte, citron og melon. Det er ikke alverden for en gæst fra Dubai eller Danmark, men dog en tredjedel af en tyrkisk lønarbejders månedsløn.

BEACH CLUBS

Before Sunset: Ovacık Mah, Çeşme, tlf: +90 532 173 55 18, www.instagram.com/beforesunsetbeach
Maça Kızı: Gölürbükü, www.macakizi.com
Flamm: Yalı Mah, Gölürbükü

Kommer man igennem nåleøjet, byder Before Sunset på alt, hvad et ferieguld hjerte kan begære. En proper strand. Behagelige liggestole og parasoller. Imødekomende tjenere. Lette frokostretter og kække cocktails. Ledsaget af intense diskorytmer.

FORTRYLLENDE

Den tyrkiske riviera byder på en perlerække af eksklusive beach resorts.

På Bodrum-halvøen byder Maça Kici – Spardame – på luksusværelser og kunstværker ved svømmepolen. Abstrakte metalfigurer, junglemalerier og mystiske kurveltskulpturer. Her er en stor, privat strandklub med bar og solstikkende velhavergæster, der nyder udsigten over Türkbükü-bugten, der er Tyrkiets svar på Saint-Tropez.

Også hotel Flamm i Gölürbükü har sin egen beach club med restaurant på en terrasse i vandkanten og et ungdommeligt publikum fra Golfstaterne og Tyrkiets storbyer.

I Gümüşlük på Bodrum-halvøens vestkyst finder vi et hav af spisesteder ud til landsbyens strand, der er pyntet med høje, hvidmalede agave-planter og dekorative kalabastræer mellem blomstrende bougainvilleaer. Det giver en fortryllende stemning, nu hvor solen går ned over Ægæerhavet. Så vi slår os ned ved restaurant Mimoza, hvor man kan spise ved hvide træborde lige over vandkanten. Eller vælge bord og stol i det lave vand et par meter fra bredden og indtage middagen med fødderne i det svale havvand.

Lokale fiskere forsyner Mimoza med fisk, og vi må selv hen til fiskeboden og vælge de fisk, vi kunne tænke os at spise, hvorefter vi nyder et par af restaurantens mezel, mens fiskene gøres klar.

BLOMSTER I HÅRET

Halvøens hovedby, Bodrum, var en ukendt flække, indtil Istanbul-forfatteren Cevat Şakir i 1925 ragede uklar med Mustafa Kemals regering og blev sendt i eksil i den lille fisker- og svampedykkerby. Şakir blev så begejstret for sit "fangehul", at han frivilligt forlængede opholdet med 25 år. Han inviterede familie og venner fra Istanbul på besøg og berettede flittigt om Bodrums befolkning, historie og landskaber i artikler og noveller, under pseudonymet "Fiskeren fra Halikarnassos".

Bodrum er nemlig bygget over oldtidsbyen Halikarnassos. Den dag i dag kan man se ruinerne fra kong Mausolos' prægtige gravmæle – verdens første mausoleum – der er et af verdens syv vidundere. Der er

dog ikke meget tilbage, for de korskrige-
riske Johannitermunke brugte det gamle
mausoleum som stenbrud, da de byggede
deres gigantiske fæstning Sankt Petersborg
ved Bodrums havn.

Via Cevat Şakir skriveier og vennebe-
søg kom Bodrum ind på rejsekortet blandt
Istanbuls velhavere. Op gennem 1970'erne
blev den lille provinsby begavet med luk-
sushoteller og -restauranter. I dag er store
dele af halvøen bebygget med fashionable
sommerhuse og ferieboliger, marinaer og
yachthavne. Bykvarteret under Johanni-

ternes borg er forvandlet til en kæmpestor
bazar med souvenirbutikker, feriebistroer,
caféer og sejlsportsforretninger.

Men på fredagsmarkedet ved byens
busstation kan man se de lokale indbyggere
på indkøb mellem bugnende boder med
slagtvarer, krydderier og tørrede blomster,
valnødder og mandler, baklava-delikatesser
og grøntsager fra omegnens landsbyer.
Tre-fire kvinder skiller sig ud med deres far-
verige kjoler, perlebroderede tørklæder og
friske blomster i håret. Det er bondekvinder
fra Çomakdağ-området nord for Bodrum. De

er efterkommere af tyrkiske yörük-nomader
og holder stædigt fast ved deres traditio-
nelle dragter i en ustadig, moderne verden.
Det betyder, at beachgæster i dag også
strømmer til Çomakdağ. Det gør de især, når
yörük-tyrkerne afholder deres ugelange bryl-
lupsfester med musik og dans og kvinder i
farverige kjoler – og med blomster i håret.